

תצא לכהנים אלא תחזור לאביו ולהוציא את האח שלא יעמיד את השדה מיציאה לכהנים — להחזירה לאחיו? ונאמר שכשגאלה האח חוזרת לאחיו ולא יוצאת לכהנים.

מרבח אני את הבן, שכן מצינו שקם תחת אביו א. ליעדה של אמה העבריה לאשה, בכסף שנתן בה אביו כשקנאה ואינו צריך כסף אחר, כשם שאביו מיעדה לו לאשה בכסף זה. ב. ולעבד עברי, שעובד את בנו של האדון כשמת האדון, אבל אחיו של האדון אינו עומד תחת אחיו בשני דברים אלו, שאינו מיעד אמה עבריה של אחיו, ואין העבד העברי עובד לאחיו של אדון אף כשמת בלא בנים ואחיו הוא שיורשו בשאר נכסיו, ועל כן גם לענין גאולה עדיף הבן מהאח לעמוד תחת המקדיש לגאולת שדה אחרת.

ופריך אנפשיה: אדרבה מרבח אני את האח להעמיד שדה לאחיו שכן קם תחת אחיו שמת בלא בנים לייבום אשתו?

ומבאר: כלום יש יבום אלא במקום שאין בן, הא במקום שיש בן אין יבום, הרי שאדרבה עדיף לענין יבום הבן מהאח [תוס']!

ופרכינן: ותיפוק ליה — אף בלי הפירכא שכלום יש יבום אלא במקום שאין בן — שמתבר לרבות בן, אף שלענין יבום מצינו שהאח עדיף, דהכא לגבי בן תרתי שתי מעלות מאח: א. יעדה ב. עבד עברי, והכא במעלת האח, בחדא: יבום לבדו.

ומשנינן: משום דעבד עברי — שהוא אחד

גאלה אחד מן הכהנים והרי היא תחת ידו ביובל, לא יאמר: הואיל והיא יוצאה לכהנים ביובל אילו גאלה אחר, והרי היא עכשיו תחת ידי שאני גאלתיה ועומדת אצלי ביובל, ואין לך כהן שראוי יותר ממני לקבלה, ואם כן הרי היא שלי, לא יאמר כך, אלא יוצאה מתחת ידו ומתחלקת לכל אחיו הכהנים שבאותו משמר של יובל, ואינו נוטל אלא את חלקו כשאר אחיו הכהנים.

כה-ב גמרא:

תנו רבנן: כתוב [בחוקותי כ"ז י"ט] בפרשת שדה אחוזה "ואם גאל יגאל את השדה המקדיש אתו וגו'." ואם לא יגאל את השדה ואם מכר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד. והיה השדה בצאתו ביכל קדש לד' כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו". ומפרשים את הפסוק כך: "אם לא יגאל את השדה": הבעלים, "ואם מכר את השדה": גיזבר הוא שמכרו "לאיש אחר" אז תהא לכהנים ביובל, וממעטים: "לאחר" ולא לבן, שאם בנו של מקדיש גאלה, אינה יוצאת לכהנים אלא חוזרת לאביו המקדיש.

אתה אומר לאחר ולא לבן, או אינו כך הפירוש, אלא תמעט לאחר ולא לאח של המקדיש? אינו כן, שהרי כשהוא אומר "ואם מכר את השדה לאיש" תצא ביובל לכהנים הרי אח אמור בכלל זה שתצא לכהנים, ואם כן הא מה אני מקיים "אחר"? לאחר ולא לבן.

ומה ראית לרבות את הבן שאם גאלה לא

לאביה — כבן. או דילמא כיון דלענין נחלה בת במקום שיש בן, כי אחר דמיא שהבן הוא שיוורש ולא הבת, לא מוקמה! וכאחר שאינו מעמיד.

ופשטיגן: ת"ש דתנא דבי רבי ישמעאל: כל שהוא אחר, ואפילו אינו אחר רק במקום שיש בן, אינו מעמיד! והא הבת נמי, במקום בן כי אחר דמיא, ואם כן אינה מעמדת.

בעי ר' זירא: אשה שהקדישה שדה מנכסי מלוג [שהגוף שלה והבעל אוכל פירותיה] מי הוא זה [מלבד היא עצמה] שאם יגאל הקדש שלה מעמיד לה שדה שלא תצא לכהנים, אלא תחזור לה.

והכי מיבעי ליה: האם נאמר **שבעל** (26) האשה מוקים [מעמיד] לה את השדה, שבן יורשה (27) אפילו במקום שיש בן ואינו

ממעלות הבן — דין זה עצמו, מהאי פירכא נמי הוא דנפקא ליה שיעבוד את הבן ולא את האח, ובלי זה לא היינו יודעים אם עובד את הבן שקם תחת אביו ליעידה, או את האח שקם תחתיו ליבום, ורק משום שפורכים כלום יש יבום אלא במקום שאין בן לומדים שיעבוד את הבן, ועל כן צריך את הפירכא כלום יש יבום אלא במקום שאין בן.

בעי רבה בר אבוח: בת שגאלה שדה אחוזה שהקדיש אביה, מהו שתעמיד (25) את השדה ביובל שלא תצא לכהנים, אלא תחזור לאביה.

והכי מיבעי ליה: האם נאמר כיון דלענין יבום, בן ובת כי הדדי פטרי את אמם מלהתייבם אם כן מוקמה [מעמדת] שדה

לאשה, כי מיד כשפדה הבעל מההקדש ושוב אין השדה יוצאת ביובל לכהנים חוזרת האשה להיות בעלים על גוף הקרקע, ולבעל יש רק קנין פירות כמו כל קונה שדה אחוזה שיוצאת ממנו ביובל שיש לו רק קנין פירות, וכיון שגוף הקרקע שייך לאשה הרי היא מוחזקת ויורש ממנה הבעל כשמתה.

ואם גירש אותה הבעל לפני היובל כתב המנחת חינוך שאין השדה יוצאת לכהנים ביובל, כיון שבשעת הפדיון היה ראוי לחזור לאשה שוב הקרקע חוזרת אליה ביובל.

27. הקשה הלחם משנה לדעת הרמב"ם שירושת בעל את אשתו היא רק מדרבנן, איך יתכן שירושת הבעל שהיא דרבנן תפקיע את הדין דאורייתא שהשדה שהקדישה האשה תצא ביובל לכהנים, ובשלמא עיקר התקנה שיוורש הבעל והפקיעו מהקרובים זה יכולים חז"ל

25. מהמשך הגמרא מוכח שהספק הוא כשאין בן אם הבת מעמדת לאביה, ופשטה הגמרא, כיון שכשיש בן הבת אינה יורשת שוב גם כשאין בן הבת לא מעמידה לאביה.

ולענין בן הבן אם מעמיד כתב הרד"ל שלכאורה כיון שהוא פוטר מהיבום כמו בן, הוא הדין שיעמיד את השדה ואפילו כשיש בן. אך הביא הרד"ל שבירושלמי מפורש שבן הבן אינו מעמיד.

26. כתב המנחת חינוך [שנה ו] שהספק אם בעל מעמיד זה גם כשאין לה בן, וכן הספק גם כשהקדישה את השדה לפני שנישאת ורק אחר כך נישאה.

ועוד כתב המנחת חינוך שאם פדה הבעל את השדה מהקדש ומתה אחר כך האשה לפני היובל זוכה הבעל בנכסים, ואף על פי שהבעל לא יורש בראוי אך כאן זה לא ראוי אלא מוחזק

מערכך", אין אני מקיים "והיה השדה וגו'!" ועל כן: דבת גירעון אין דלאו בת גירעון לא יוצאת לכהנים. זה אינו, כי: אדרבה יש לדרוש שתצא לכהנים, שכיון שכתוב "אם לא יגאל את השדה וגו' והיה השדה בצאתו ביובל" משמע שכל שהיא בת גאולה תצא לכהנים, והאי נמי בת גאולה היא, ואף שאינה בגאולה על ידי גירוע.

שנינו במשנה: גאלה אחר מן הכהנים וכו' לא יאמר וכו' הרי היא שלי.

תנו רבנן: כתיב: "והיה השדה בצאתו ביובל וגו' לכהן תהיה אחוזתו" מזה תלמוד לומר "אחוזתו", ולא אמר רק "לכהן תהיה"? ללמד: מניין לשדה שיוצא כלומר: שראויה לצאת לכהנים ביובל שלא גאלוה הבעלים ונאלה אחר מן הכהנים [מההקדש], מניין שלא יאמר: הואיל ויוצאה היתה לכהן אם היה ישראל גואלה, והרי היא עכשיו ביובל תחת ידי, ותהא שלי לבדי ולא תצא לשאר כהנים? ודין הוא שתהא שלי, מקל וחומר: בשל אחרים שגאלו אני זוכה, בשל עצמי על ידי גאולתי לא כל שכנ? תלמוד לומר "אחוזתו", למעט: אחוזה שירשה מאביו

כ"אחר", או דילמא, בן (28) מוקים לה ולא הבעל, שכך הבן עדיף מבעל שהבן כשהוא יורש את אמו נוטל ירושה אף בראוי (29) ליפול לאמו לאחר מיתתה, כבמוחזק בידה בשעת מיתתה! מה שאין כן בבעל שהוא אינו יורש את הראוי ליפול לאשתו לאחר מיתתה, [כגון שמת אבי אשתו לאחר מיתתה].

ומסקינן: תיקו! (30)

בעא מיניה רמי בר חמא מרב הסדא: הקדישה המקדיש פחות משתי שנים לפני היובל, שדין שדה זו שהיא נפדית מן ההקדש בלי גירוע של השנים שעברו, [כדלעיל בתחילת הפרק], מהו שתצא לכהנים ביובל, אם בא אחר וגאלה בלא גירוע.

ומקשינן: אמר ליה רב חסדא לרמי בר חמא מאי דעתך לומר שלא תצא לכהנים?! אם משום שבפרשת שדה אחוזה כתוב "ונגרע מערכך", וכתוב גם "והיה השדה בצאתו ביובל קודש וגו' לכהן תהיה אחוזתו", ודעתך: שבאופן שאין אני מקיים בה "ונגרע

עכ"ל. ודייק הכסף משנה מדבריו שעל בן אין בכלל ספק ופשוט שהבן מעמיד לאמו וכל הספק הוא רק אם גם הבעל מעמיד.

29. ביאר הגר"א שכאן לא שייך לטעון כל שהוא אחר במקום בעל וכדלעיל לגבי בת ובן, שהרי הבן יורש גם במקום בעל בראוי ולכן יש לומר, שהבן יעמיד.

30. כתב הרמב"ם, כיון שזה ספק אם הקרקע שייכת לאשה או לכהנים מי שקדם ותפס זכה

להפקיע ממון. אך איך הם יכולים להפקיע את דין היציאה לכהנים.

ותירץ המנחת חינוך [שנה י'] שגם היציאה לכהנים כיון שאצל הכהנים השדה היא חולין גמורים זה רק דין ממון ויכולים חז"ל לעקור אותו.

28. כתב הרמב"ם [פ"ד מערכין הכ"ב] האשה שהקדישה שדה אחוזתה וגאלה בעלה מיד ההקדש והגיע היובל והיא תחת יד הבעל הרי הדבר ספק אם תחזור לאשה או תצא לכהנים

רבי שמעון אומר: נכנסין הכהנים לשדה ולא נותנין דמים.

רבי אליעזר אומר: כיון שלא נגאלה השדה, לא נכנסין הכהנים לשדה, ולא נותנין⁽³⁴⁾ דמים, אלא נקראת: שדה רטושין שעזובה מלגואלה, ועומדת ביד הקדש אף לאחר היובל עד שיגאלנה אחר, ותצא ממנו לכהנים כשיגיע היובל השני.

הגיע אף היובל השני ולא נגאלה, נקראת: שדה רטושי רטושין שנעזבה ב' פעמים! עד שיבואו ויגאלוה, ותצא מידם לכהנים,

שלו, ואין זה שלא ירשה שלו. הא כיצד דינה של השדה? יוצא מתחת ידו ומתחלקת לאחיו הכהנים והוא נוטל חלקו כמותם.

מתניתין:

הגיע יובל ולא נגאלה — שדה האחוזת שהוקדשה — לא על ידי בעלים ולא על ידי אחר, הכהנים נכנסין לתוכה ונותנין⁽³¹⁾⁽³²⁾ להקדש את דמיה שהם חמשים⁽³³⁾ סלעים, דברי רבי יהודה, [אבל אם נגאלה על ידי אחר נכנסים בחנם, ואם על ידי הבעלים אינם נכנסים כלל].

וכתב המשנה למלך [הכ"ו] שהכהנים נותנים חמישים שקלים תמיד ואפילו אם הוקדשה השדה רק כמה שנים לפני היובל, ואף על פי שכל אדם שפודה שדה אחוזה מהקדש מחשבים כמה שנים נשאר עד היובל, זה משום שביובל תצא השדה מידו לכהנים, ואפילו הבעלים כשפודים אף על פי שאינה יוצאת מהם לכהנים מכל מקום לא חילקו בין בעלים לאחר ולכולם מחשבים כמה שנים נשאר עד היובל. אך הכהנים שפודים כיון שהיא שלהם לעולם הרי הם נותנים חמישים שקלים.

והמשנה למלך עצמו נקט בדעת הרמב"ם שהכהנים פודים אותה בשווייה בשוק ולא בשיעור הקצוב חמישים שקל כסף.

34. לכאורה צריך ביאור, מה שייך לומר לא נותנים דמים, והרי אם נותנים דמים הרי זה פדיון רגיל שודאי מועיל וכמו שגואל האחר שממנו יוצאת לכהנים ביובל.

אך הכונה היא שכאשר שדה יוצאת לכהנים ביובל הרי היא נהיית אצלם שדה אחוזה לכל דינה ואינה יוצאת מהם ביובל, ובזה אמר רבי אליעזר שאם לא גאלה אחר אינה יוצאת

בקרקע. אך הרמב"ד חולק וסובר שהאשה נחשבת יותר מוחזקת כיון שיד בעל כיד האשה והבעל הרי מחזיק בשדה לאכילת פירות ואם כן, האשה מוחזקת בשדה על ידו.

31. פירש הרמב"ם [פ"ד מערכין הי"ט] שהטעם שהכהנים צריכים לתת דמים זה משום שאין הקדש יוצא בלי פדיון, והיינו שבעצם ביובל יש הפקעה מההקדש ויוצאת לכהנים אך מכל מקום בלי פדיון אינה יוצאת מההקדש.

ואם גאלה אחר מההקדש יוצאת השדה ביובל לכהנים בלי דמים, ופירש הרמב"ם [שם ה"כ] שהרי כבר נפדתה השדה מההקדש על ידי זה שפדאה ולא שייכת הטענה שאין הקדש יוצא בלי פדיון.

32. בעולת שלמה הסתפק אם כופים את הכהנים לפדות אותה מההקדש או שזה רק רשות וזכות להם.

33. כך פירש רש"י [ד"ה ממקדיש בית] והרע"ב במשניות, וכך נקט הכסף משנה בדעת הרמב"ם [פ"ד הי"ט].

ומפרקינן: דנין שדה אחוזה שהיא מקדשי
בדק הבית, מהקדש בית שאף הוא מקדשי כו-א
בדק הבית! ואין דנין קדשי בדק הבית
מכבשי עצרת שהם מקדשי מזבה!

ומקשינן: ורבי שמעון נמי מדוע הוא לומד
שדה אחוזה ב"קודש קודש" מכבשי עצרת,
נילף שדה אחוזה ב"קודש קודש" ממקדיש
בית ותצא בדמים?

ומפרקינן: דנין שדה אחוזה שהוא דבר
שמתנה לכהנים, מדבר שמתנה לכהנים,
דהיינו כבשי עצרת! ואין דנין דבר שמתנה
לכהנים, מדבר שאינו מתנה לכהנים, דהיינו
מקדיש בית!

שנינו במשנה: רבי אליעזר אומר לא נכנסין
ולא נותנין.

מאי טעמא דרבי אליעזר? אמר רבא: כתוב
"ואם לא יגאל את השדה ואם מכר את
השדה לאיש אחר לא יגאל עוד. והיה השדה
בצאתו ביובל קודש וגו' לכהן תהיה
אחוזתו!" ורבי אליעזר מפרש את הפסוק
כך: אמר קרא, "ואם לא יגאל את השדה —
הבעלים, והיא ביד ההקדש — לא יגאל
עוד" אבל לא תצא לכהנים, ואם מכר הגזבר
את השדה לאיש אחר: והיה השדה בצאתו
ביובל וגו' לכהן", ואין "והיה השדה וגו'"
הולך על "ואם לא יגאל וגו'".

ומתמהינן: אמר אביי: וכי סכינא חריפא יש
בידינו, שתהיה מפסקא קראי? והרי אין
כתוב כך, אלא מה שכתוב "והיה השדה

כשיגיע היובל השלישי, וכן הלאה, ולעולם
אין הכהנים נכנסין לתוכה עד שיגאלנה
אחר.

גמרא:

מאי טעמא דרבי יהודה? גמר בגזירה שוה
כתוב "כי יקדיש את ביתו קודש", וכתוב
בשדה אחוזה "והיה השדה בצאתו ביבל
קודש וגו' לכהן תהיה אחוזתו" ודורשים
גזירה שוה ממקדיש בית: מה להלן במקדיש
בית אינה יוצאת לעולם מיד הקדש אלא
בדמים, כשיבואו לפדותה ככתוב "והעריכו
הכהן וגו'", ויציאת יובל לכהנים גם כן לא
שייך במקדיש בית], אף כאן בשדה אחוזה,
אינה יוצאת לעולם מיד הקדש אלא בדמים,
או שיגאלנה אחר ויתן דמיה, או שיתנו בה
הכהנים את דמיה.

ורבי שמעון, שסובר שיוצאת לכהנים בלא
דמים, טעמו: גמר בגזירה שוה מזה שכתוב
בכבשי עצרת "קודש יהיו לד' לכהן", [והם
בכלל כ"ד מתנות כהונה שנותנים לכהן],
וכתוב בשדה אחוזה [שאף היא מכ"ד מתנות
כהונה] "והיה השדה וגו' קודש וגו' לכהן
תהיה אחוזתו", ודורשים גזירה שוה שדה
אחוזה מכבשי עצרת: מה להלן בכבשי
עצרת הם ניתנים לכהנים בחנם, אף כאן
שדה אחוזה ניתנת להם בחנם.

ומקשינן: ורבי יהודה נמי, מדוע הוא לומד
גזירה שוה "קודש קודש" מהקדש בית,
נילף "קודש קודש" מכבשי עצרת, ותינתן
לכהנים בחנם?!

לכהנים, ואמנם הם יכולים לפדות אותה מהקדש כמו שאר אדם אבל היא תהיה אצלם כשדה